

Više od 230 godina od prvog ostavarivanja
temeljnih građanskih prava Židova
na riječkom području

ŽIDOVSKA OPĆINA RIJEKA

Protocollum

26. sudenog 1781.

Najstariji poznati pisani podatci potječu iz 15. stoljeća kad u Rijeku pristižu Židovi s talijanskih obala Jadrana. Prva pisana svjedočanstva o Židovima u Rijeci, Terra Fluminis te prvi spisi riječkog autora Antonia de Renna, datiraju iz 1436. godine.

No kako u Statutu Grada Rijeke iz 1530. godine nema posebnih odredaba o Židovima, početkom ostvarivanja temeljnih građanskih prava Židova na riječkom području smatra se **Protocollum** – opći pravilnik koji je stupio na snagu **26. studenog 1781.** godine i za cilj imao stvaranje samostalne Židovske zajednice.

Protocollum navodi slijedeće...

Po odobrenju carice Marie Theresie, a podsjedanjem grofa Guvernera Kraljevske vlasti u Bakru – Giovanni Szapary, u prisustvu Sudskog vijeća potvrđeno je **postojanje Židovske zajednice u Rijeci** od 25 članova poznatih obitelji koje su se iz Splita doselile u Rijeku:

- Isak Mihael (Isacho Michele) Penso (9 osoba)
- Josephus (Giuseppe) Ventura (4 osobe)
- Abraham (Abrammo) Penso (9 osoba)
- Isak (Isako) Piazza (3 osobe).

Odjeci vremena...

” Kraljica Marija Terezija nije baš židovima sklona bila i gdje je prilike bilo pogoršavala je njihovo stanje. 1747. prognala je židove iz Češke, 1749. nametnula je novi porez „*taxa tolerantiae*“ židovima u Mađarskoj...

1756. Ban Karlo Batthyana u Hrvatskoj podržava Kraljicu: „Određujemo – veli – da se ne dopusti da bi ono opako pleme ljudsko (*impostorium id genus homini*) onamo dolazilo trgovanja ili prebivanja radi, ili uopće da nešto čini, što je proti zakonima i pravilima kraljestva“.

Jedno dvije godine se o tom pitanju amo tamo pisalo i istrage provele, pa je napokon Kraljica, koja je Hrvatsku htjela kineskim zidom opasati protiv židova, priunukana bila, da odobri navadu, što se tijekom godina razvila, da su naime židovi dolazili u Hrvatsku i Slavoniju te tu trgovali.

Ma da nam ne stoje na raspolaganju kr. rješitbe u predmetu boravka, trgovanja i oporezivanja židova u Hrvatskoj iz daljnje pritužbe razabiremo, da su poslije 1770. židovi dolazili u nesajmovno doba, te nijesu nikakav namet plaćali, jer se 1777. proti drugoj neprilici tuže (...)

”

“

Godine 1778. naseli se više židova trgovaca u Rijeci, od kojih je jedan iz Splita došao. Riječko je kapetanstvo upravelo molbu na kr. Vijeće u Varaždinu (Varaždin je najstarija Židovska općina u Hrvatskoj u 18. st., op. a.) u kojoj napominje, da su židovi do sele na sajmove smjeli dolaziti, no budući da je Rijeka slobodna luka, neka im se dozvoli stalno obitavanje (od 18. kolovoza 1778.). Ovom se prijedlogu i kr. Kancelarija priključila (od 23. rujna 1778.), ali Kraljica Marija Terezija nije ga odobrila, nego pozivom na stariju odredbu i nadalje dolazak židova u cijelo Primorje zabranila (od 6. studenog 1778.).

Istom na opetovanu zamolbu riječkog kapetanstva dozvolila je spomenutom židovu iz Splita, da se na Rijeci naseli (od 3. ožujka 1779.).

(...) Valjalo je paziti da ne prekorače stanoviti broj.

”

Edikt o toleranciji Josipa II počinje se u Hrvatskoj primjenjivati 1782. godine...